

УДК 378.047:339.138

ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

Василиків І.Б., аспірант
кафедри математики, інформатики
та методики їх викладання в початковій школі

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті розглядаються актуальні питання запровадження гіпертекстових навчальних систем у процесі професійної підготовки вчителя маркетингу в педагогічному ВНЗ. Визначаються дидактичні особливості виділених засобів нових інформаційних технологій, що знаходять застосування під час використання комп'ютерних мереж, приділяючи більше уваги можливостям використання такого засобу, як блоги, в професійній підготовці майбутніх учителів.

Ключові слова: *гіпертекст, гіпер, гіпертекстова система, аспект, інформаційна одиниця, дизайн, юзабіліті, маркетинг.*

В статье рассматриваются актуальные вопросы введения гипертекстовых обучающих систем в процессе профессиональной подготовки учителя маркетинга в педагогическом вузе. Определяются дидактические особенности выделенных средств новых информационных технологий, которые находят применение при использовании компьютерных сетей, уделяя больше внимания возможностям использования такого средства, как блоги, в профессиональной подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: *гипертекст, гипер, гипертекстовая система, аспект, информационная единица, дизайн, юзабилити, маркетинг.*

Vasylykiv I.B. THE MEANS OF INFORMATION TECHNOLOGY IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MARKETING TEACHERS

The article deals with the current issues of the introduction of hypertext systems in the process of professional training of future marketing teachers at the pedagogical higher educational establishment. The author studies the didactic features of the selected of new information technologies, that are used while using the computer networks, paying more attention to the possibility of using such means as blogs in the training of future teachers.

Key words: *hypertext, hyper, hypertext system, aspect, information unit, design, usability, marketing.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток і широке впровадження інформаційних технологій у всі сфери людської діяльності сприяло підвищенню інтересу до використання комп'ютерів, мережі Інтернет, телекомунікацій та медіа в освітньому процесі. У свою чергу, такі процеси викликають потребу в модернізації методичних ресурсів і розвитку національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

В епоху сучасних інформаційних технологій нові форми комунікації поширюються надзвичайно стрімко. Поряд зі звичним засобами масової інформації (преса, радіо, телебачення) все більшого значення набуває Інтернет та можливості організації інформації в ньому. Зміцнення ролі глобальної мережі змушує текстологів та лінгвістів звернути увагу на особливості текстуального вирішення способів представлення інформації в ньому. Важливим поняттям у структурі дослідження комп'ютерного дискурсу є «гіпертекст». Етимологія слова: «текст» від гр. «тканина», що особливо підкреслює лінійність організації інформації в ньому, та префікс «гіпер-» від гр. «над», що вказує на ускладнення структури гіпертек-

сту в порівнянні з текстом. З огляду на це актуальним є дослідження основних підходів до інтерпретації поняття «гіпертекст» та його характеристики.

Функція формування людини, організованого відповідно до суспільних запитів, завжди покладалася на систему освіти, завданням якої є підготовка спеціалістів, здатних забезпечувати розвиток потенціалу держави, її самостійність і конкурентоспроможність. Отже, сучасний фахівець повинен мати високий рівень загальної, професійної і інформаційної компетентності, вільно орієнтуватися у світовому інформаційному просторі і використовувати його ресурси для саморозвитку та самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження інформаційних технологій в освітній процес навчальних закладів знайшло своє відображення в працях Н. Апатової, А. Ашерова, В. Бикова, І. Булаха, М. Жалдака, М. Кадемії, В. Науменко, В. Чернова. Ідея гіпертексту розроблялася з кінця 2-ї половини ХХ століття, з одного боку, як феномен в електронній системі Т. Нельсоном та Б. Лі, а з іншо-

го боку, – як реалія письмовій комунікації (перш за все, як явище в області літературних творів) вченими Ж. Женеттом, Ж. Деріда, Ю. Крістевною та ін.

Серед науковців та дослідників, що займаються розробками питань гіпертекстів, гіпертекстуальності, гіпердокументів із точки зору кібернетики та комп'ютерних технологій слід відзначити: О.О. Гагаріна, О.В. Котовську, С.В. Тищенко, В.Л. Епштейна, який розробляє поняття «гіпертекст» та «гіпертекстові системи»; Ю. Машбиць, М.В. Монахова та П. Кана [10], які розглядають негативні наслідки роботи особистості у віртуальному середовищі з гіпертекстом, та ін.

Постановка завдання. Мета статті – висвітлити сутність, місце і можливість застосування гіпертекстової технології в процесі набуття і відпрацювання навчального матеріалу у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Гіпертекст – комп'ютерний спосіб подання інформації; відображений на екрані монітора текст містить виділені (напр., кольором) слова, звертання до яких викликає висвітлення подальшої інформації.

Гіпертекстова система – це програмна система високого рівня, за допомогою якої користувач в інтерактивному режимі може досліджувати знання нелінійним способом. Така система містить засоби подання й обробки слів і гіпертекстових структур, інформаційного зв'язування документів, а також прокладання й запам'ятовування шляхів у гіпертексті. Під час роботи з гіпертекстовою системою поступово зникає різниця між автором і читачем, тобто гіпертехнологія стає авторською. Найпоширенішими системами є Hyperdcard, HyperStudio, Syperdcard та ін. У більшості сучасних програмних продуктів уся допомога (help) полягає у використанні гіпертекстової технології на базі меню [5].

Щодо структурних взаємозв'язків – це гіпертекст, тобто нелінійний текст, влаштований таким чином, що він перетворюється в систему, ієрархію текстів, одночасно являючи собою єдність і множину текстів. Найпростіший приклад гіпертексту: енциклопедія або словник, в якому кожна стаття має посилання на інші статті цього ж словника. Гіпертекст – властивість, на якій побудована всесвітня павутина Інтернет.

Визначаються такі аспекти організації ГТ:

1) *структурний аспект.* Система повинна мати базу даних, що складається з об'єктів двох видів: а) інформаційних одиниць (ІО), або «вузлів», що містять інформацію, потенційно цікаву для користувачів і б) дуг, що представляють структурні та семантичні відношення, зв'язують інформаційний зміст

вузлів. Інформація, яка надається дугами різних типів, і можливість досліджувати й інтерпретувати можливі траєкторії переміщення від одних ІО до інших може мати для користувача значення не менше, ніж інформація, що міститься у вузлах. У літературі базу даних гіпертекстової системи називають по-різному: гіпертекстом, гіпертекстовою базою даних, гіпербазою даних, гіперпростором;

2) *функціональний аспект.* Створення гіпертексту (ІО і «слідів», в сенсі Буша) і навігація в гіперпросторі є нелінійною (не послідовною) діяльністю. Відповідно до цього гіпертекстова система повинна мати спеціальні інструментальні засоби двох видів: 1) кошти для підтримки авторської діяльності (ні в українській, ні в німецькій мові немає відповідного терміну, еквівалентного англійському «Authoring») і 2) засоби для броузінга ІО в процесі асоціативної навігації;

3) *візуальний аспект.* Управління функціонуванням гіпертекстової системи здійснюється на основі принципу прямого маніпулювання представленими на екрані монітора символами позамовних об'єктів. Принцип прямого маніпулювання означає можливість ініціювати швидкі, реверсивні операції над об'єктами з негайно видимими результатами. Користувач отримує можливість легко і практично миттєво переміщувати одиниці інформації і фрагменти гіпертексту з одного контексту в інший разом з усією сукупністю заданих у першому контексті зв'язків: ІО або її елемент активізується (вибирається) шляхом натискання мишею на так звану «електронну кнопку», яка грає роль вихідної точки зв'язку, що веде до тієї чи іншої інформації, яка може представляти інтерес для користувача. Система здійснює перехід у кінцеву точку зазначеної зв'язки і видає на екран відповідну їй ІО. Це може бути або нова ІО, що заміщує на екрані вихідну, або вставка певного нового елемента [4, с. 255–257].

У зв'язку з вищенаведеним вважається доцільним створення комп'ютерних навчальних посібників, які б враховували специфічні вимоги навчання інформатиці майбутніх вчителів маркетингу у вищих навчальних закладах.

Одним із важливих етапів створення таких педагогічних програмних засобів навчання є питання вибору інструментального середовища, придатного для реалізації основних дидактичних вимог, що висуваються до автоматизованого професійно-адаптованого посібника з інформатики, орієнтованого на підготовку фахівців маркетингу з вищою педагогічною освітою.

Ряд фахівців у цьому питанні приходять до думки, що одним із найбільш вдалих технологічних рішень цієї задачі є використання гіпертекстових середовищ. І така точка зору є досить обґрунтованою.

Гіпертекстова система дозволяє розробнику будь-якого навчального курсу записати в наявній формі мережу ідей (думок, тез, фрагментів) і надає студенту, слухачу прямий доступ до цієї мережі ідей автора. Продуктивність праці розробника навчального курсу й адекватність сприйняття матеріалу суб'єктом навчання при цьому зростають, тому що виключаються проміжні трансформації. Оперуючи вербальними і невербальними уявленнями, гіпертекстові системи дозволяють видавати користувачу (студенту, слухачу) інформацію в найбільш ефективній формі з урахуванням не тільки сутності інформації, але й індивідуальних психофізіологічних особливостей користувача.

Тим самим гіпертекстові системи вперше пропонують інструмент, здатний підтримувати процеси асоціативного мислення, що домінують у правій півкулі нашого мозку. Основоположник психоаналізу Зигмунд Фрейд вважав, що метод вільних асоціацій позбавляє або, щонайменше, послабляє вплив внутрішніх цензорів на роботу підсвідомості, з яких складається інтуїція і творче осяяння. Саме ці характеристики гіпертекстових середовищ, реалізовані на сучасних апаратних і програмних платформах, зацікавили розробників педагогічного програмного забезпечення – навчальних, контролюючих, довідкових програм, автоматизованих посібників і енциклопедій.

Мережева (графова) структура гіпертексту.

Активно використовуються мережні технології, які завдяки використанню інтерактивних інструментальних засобів перетворюють формування гіпертексту в динамічний процес, який не має визначеного (навіть умовного) завершення. Необмежене в часі наповнення гіпертексту новими текстовими масивами, пов'язаними між собою багаторівневими нелінійними зв'язками, робить продукт, що утворюється, надзвичайно складним.

Тому виникає актуальна задача вивчення таких нелінійних систем і розробка засобів навігації в гіпертексті невизначеної наперед структури.

Одним із найбільш ефективних методів опису (а отже, і вивчення) складних гіпертекстів є застосування теорії графів. Важлива перевага цього методу полягає в тому, що теорія графів добре розроблена, і це дає можливість використовувати розвинений математичний апарат для дослідження

довільного гіпертексту, абстрагуючись від його конкретного змісту.

В основі методу лежить просте правило відповідності: вузлам графу відповідають інформаційні одиниці, що утворюють гіпертекст, а ребрам – гіперпосилання, що реалізують зв'язки між ними. Типовий граф наведено на Рис. 1.

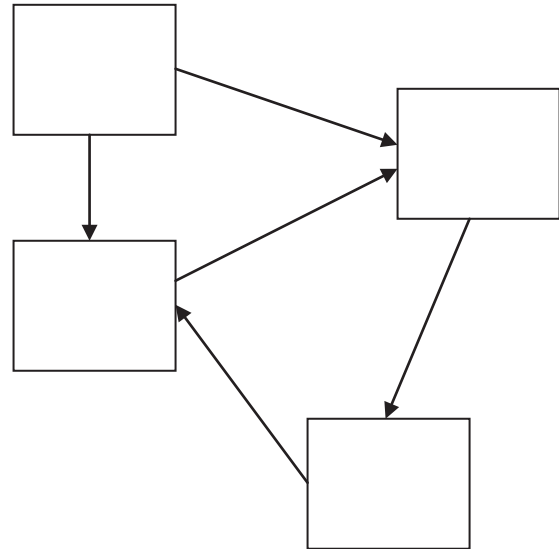

Рис. 1. Простий приклад представлення гіпертексту графом

Наступним кроком у вивченні гіпертекстів є перехід від простих графів до складних мереж. Також актуальним завданням є оптимізація гіпертекстових мереж, у тому числі заміна надлишкових ланцюжків транзитивних посилань прямими посиланнями. Дослідження реальних гіпертекстових систем може здійснюватися за допомогою автоматизованого аналізу мережі Інтернет за допомогою спеціально розроблених методик і інструментальних засобів.

У цьому зв'язку вважаємо за доцільне проаналізувати потенційну педагогічну ефективність застосування гіпертекстових програм у навчальному процесі. При цьому в даному випадку будемо розуміти під гіпертекстом інтерактивну програму, де первинне місце належить предметно-орієнтованому тексту, який містить засоби оперативного виходу в допоміжні інформаційні масиви будь-якого типу.

Разом із цим під час довгої роботи з гіпертекстом у людини може виникати відчуття незадоволення, адже охопити всі можливі варіанти, які пропонує гіпертекстовий документ, фактично неможливо [10]. Деякі з дослідників, зокрема незалежний експерт у сфері дизайну та юзабіліті К. Монако стверджує, що гіпертекст викликає порушення короткострокової пам'яті голов-

ного мозку [6]. Надлишковість розгалужень у гіпертекстових документах призводить до збоїв в пам'яті людини, адже вона не розрахована на зберігання настільки розгалуженої схеми шляхів руху по гіпертексту.

Однією з наріжних проблем для дослідження в теорії гіпертексту є проблема авторства. Особливо актуалізованою вона постає для майбутнього розвитку літератури. Зокрема, як писав Умберто Еко, «з комп'ютерними технологіями ми входимо в нову еру Саміздату («Samisdazt Era»)» [9] – зникає необхідність у видавництвах як постачальниках поліграфічної продукції (автор, редактор, верстувальник тощо). Відбувається стирання меж авторства, адже гіпертексти зазвичай мають багато адресантів, які з часом можуть змінюватись.

Висновки. Отже, слід зазначити, що гіпертекст на сьогодні постає як складний об'єкт наукової експлікації. Гіпертекст на сьогодні постає як відкрита система, як мережева організація інформації, як база знань, як система з операцією «дописування знань» тощо.

Важливим чинником застосування гіпертекстових систем є те, що студент перетворюється з об'єкта навчання на суб'єкт навчання, тобто процес пізнання переходить із категорії «вчити» до категорії «вивчати» свідомо і самостійно через «занурення» студента в особливе інформаційне середовище, яке найкраще мотивує і стимулює вивчення практично будь-якої навчальної дисципліни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гагарін О.О., Титенко С.В. Проблеми створення гіпертекстового навчаючого середовища / О.О. Гагарін, С.В. Титенко // Вісник Східноукраїнського національ-

ного університету імені Володимира Даля. – 2007. – № 4(110). – Ч. 2. – С. 6–15.

2. Дергач М.А. Гіпертекстова технологія в освітньому просторі вищого навчального закладу / М.А. Дергач // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – Архів номерів. – 2009. – Випуск № 1.

3. Кедрова Г.Е., Дедова О.В. Опыт построения обучающей среды, основанной на гипертексте. Проблемы гипертекстовой интерпретации лингвистического материала в процессе создания автоматизированного мультимедийного курса русской фонетики / Г.Е. Кедрова, О.В. Дедова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nature.web.ru/db/msg.html>.

4. Коломієць Н.В. Подання інформації на веб-сайтах служби новин CNN: структурні особливості резюме / Н.В. Коломієць // Мовні і концептуальні картини світу: [зб. наук. праць]. – К. : Логос, 2002. – № 7. – С. 254–262.

5. Ситник В.Ф. та ін. Основи інформаційних систем / В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрьоміна, О.С. Краєва ; За ред. В.Ф. Ситника. – К. : КНЕУ, 2001. – 420 с.

6. Шведова-Водка Г.М. Документознавство / Г.М. Шведова-Водка. – К. : Знання, 2007. – 400 с.

7. Шерман М.І. Педагогічні аспекти використання гіпертексту в процесі інформатизації вищої школи / М.І. Шерман // Міжнародне співробітництво та університетська освіта: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Зб. статей. – Херсон : Херсонський педагогічний університет. – 2000. – Розділ 3. – С. 207–210.

8. Шершньова О. Специфіка інтерпретації поняття «гіпертекст» та його основних характеристик в сучасному науковому просторі / О. Шершньова [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://naub.org.ua/>.

9. Eco U. From Internet to Gutenberg [Electronic resource] / U. Eco; The Italian Academy for Advanced Studies in America. – Access mode : <http://www.hf.ntnu.no/anv/Finnbo/tekster/Eco/Internet.htm>. – Title on the screen.

10. Kahn P. The Pleasures of Possibility: What is Disorientation in Hypertext? [Text] / P. Kahn, G.P. Landow // Journal of Computing in Higher Education. – 1993. – Vol. 4(2). – P. 57–78.